

QUROQ TIKISH SAN'ATINING KELIB CHIQISH TARIXI

Ortiqova Ozoda Sharopovna¹, Nazirova Nafisa Uyg'unjon qizi²

¹A.Qodiriy nomidagi JDPI, Texnologik ta'lim kafedrası o'qituvchisi,

²Dizayn yo'nalishi talabasi, Jizzax, O'zbekiston

e-mail: nazirovanafisa3@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada quroq tikish san'ati tarixi va rivojlanish bosqichlari to'g'risida keng ma'lumot beriladi. Shu bilan birga, tikish san'atining ahamiyati haqidagi muhim g'oyalar qayd etildi.

Kalit so'zlar: xalq amaliy san'ati, tikish, tikish tarixi, tikish uslublari, qo'l san'atlari.

***

Аннотация: В статье представлена обширная информация об истории и этапах развития искусства сухого шитья. При этом были отмечены важные идеи о важности искусства шитья.

Ключевые слова: народные промыслы, шитье, история шитья, техника шитья, ремесла.

***

Abstract: The article provides extensive information about the history and stages of development of the art of dry sewing. At the same time, important ideas about the importance of the art of sewing were noted.

Key words:folk crafts, sewing, sewing history, sewing technique, crafts.

Olimlarning fikriga ko'ra, Angliyada quroq tikish san'ati paydo bo'lgan. Va asosiy sabab go'zallikka intilish emas, balki oddiy iqtisodiyot edi. Gap shundaki, 16-asrda Hindistonning g'ayrioddiy rang-barang va yorqin matolari Angliyada juda mashhur edi. Ammo yuqori narx tufayli ushbu material faqat jamiyatning imtiyozli va boy qatlamlari uchun mavjud edi. Ko'p o'tmay, elita matolarini olib kirishga taqiq e'lon qilindi va bu katta tanqislikka aylandi. Shuning uchun, eng tejamkor uy bekalari modaga moslashish uchun chiroyli matodan iloji boricha tejamkor foydalanishga harakat qilishdi. Shu tarzda bir vaqtning o'zida bir nechta bo'laklarni birlashtirgan, rangi bilan farq qiladigan mahsulotlar paydo bo'ldi. Keyinchalik asl mato buyumlari jamiyatning barcha qatlamlari orasida mashhur bo'ldi - boy va kambag'al insonlar ham ushbu matolardan foydalana olish imkoniyatiga ega bo'ldi. Va endi bu san'at Amerika materikiga tushadi va o'zgaradi, kvilingga aylanadi. Agar quroq tikish san'ati turli o'lchamdagi va rangdagi bir nechta mato bo'laklarini bir qatlamga oddiy tikishni ta'minlasa, unda paydo bo'lgan yangi san'at turli xil tuzilishdagi (kamida uchta) bir nechta qatlamlardan mahsulotlar yaratishni o'z ichiga oladi. Hajmi, dabdabasi va qatlamlari - bu mato mozaikasining Amerika texnikasining asosiy xususiyatlari paydo bo'lishiga sabab bo'ldi. Qoidaga ko'ra, mahsulotlarni bir necha bosqichda - astar qatlami, yam-yashil qatlamli material va ko'p rangli kombinatsiyalardan yig'ilgan rang-barang bezaklar tayyorlash odatiy holga aylana boshlandi. Ushbu turdagi tikuvchilik bir vaqtning o'zida quroq tikish san'ati, patchwork, kvilling, kollaj va kashtalarni o'z

ichiga oladi.Yamoq va ko'rpa-to'qish san'ati bizning kunlarimizga yetib keldi.Ushbu texnikada tikilgan va trikotaj buyumlar paydo bo'lgan.

Quroq tikish san'ati tarixi juda uzoq vaqtlarga borib taqaladi.Masalan, Qohiradagi Buluq muzeyida eramizdan avvalgi 980 yilga oid hayvon terisi bo'laklaridan yasalgan bezak namunasi mavjud.Tokio kostyumlar muzeyida turli matolardan yasalgan naqshlar bilan bezatilgan Edo Mayoma davri (1569 - 1867) kiyimlari namoyish etiladi. Miloddan avvalgi IV - IX asrlarda ma'badga (qadimgi ipak yo'lida joylashgan ming Budda g'origa) ko'tarilgan ziyoratchilar u erda kiyimlarini qoldirib ketishgan. Ma'badning ruhoniylari ko'p odamlarning ziyoratini eslatuvchi bu kiyim bo'laklardan gilam yasadilar. Ushbu gilam faqat 1920 yilda arxeolog ser Artur Shtayn tomonidan topilgan.Sharq va sirli Vizantiyaning yumshoq ranglarida yasalgan Petsam monastirida (19-asr) g'ayrioddiy go'zal dekorativ qoplama saqlanadi. 1540 yil may oyida Genrix VIII (ingliz) ning xotinlaridan biri Ketrin Xovard to'y oldidan qirolning marhamati belgisi sifatida qirollik shkafidan 23 ta quroq namunasi tushirilgan libos oldi.Londondagi yorgan muzeyida Amerikaga birinchi ko'chmanchilarning xotinlari tomonidan yaratilgan ajoyib buyumlar mavjud.Sharqda ayollar juda qat'iyatli bo'lib, quroq ishlari Evropaga, ehtimol salib yurishlaridan keyin, ritsarlar Falastindan kubok bayroqlari, bannerlar, gilamlarni olib kelishganida paydo bo'lgan va g'ayrioddiy chiroyli bo'lgan.18-asrda Angliya, Gollandiya va Germaniyadan kelgan muhojirlar Shimoliy Amerikaga kela boshlaganlarida,ular kelganlarida og'ir ahvolga tushib qolishdi. Unga yangi kiyim yoki mato sotib olishga pul ham yetmagan. Ammo ayollar bu vaziyatlardan chiqish yo'lini topdilar. Eski kiyimlarning yaxshi joylarini yig'ilib, kiyim-kechak, ko'rpa-to'shak, choyshab, gilam va boshqalarni tikishda ishlatilgan. Bunday ish o'z uyidan, ildizidan uzilgan odamlarni birlashtirdi. Va paydo bo'lgan ishtiyoq va ilhom haqiqiy asarlar yaratishga imkon berdi. Axir, Amerika qirg'oqlariga kelgan ingliz puritanlarining xotinlari o'zlarining qaynashlari bilan faqat 13-asrda

Angliyada ma'lum bo'lgan qulaylik quroq va kashta tikish mahoratini, balki pulni tejash qobiliyatini ham olib kelishdi. Bu yerda Amerikada "quroq ko'rpacha" (yoki "ko'rpacha") tug'ilgan. Bu so'z dastlab qoldiqlardan yasalgan va izolyatsiyalangan yostiq bilan qoplangan ko'rpani anglatadi. Keyin quroq so'zi ishlab chiqarilgan barcha mahsulotlarga nisbatan ishlatilgan bu texnika.

Asta-sekin quroq tikish san'ati Amerika xalq san'atining ifodasiga aylanadi, turli qoidalar, naqshlar, turlar va usullar paydo bo'ladi. Quroqchilik an'analari nafaqat unutilib qolmadi, balki asosan missionerlar tufayli Osiyo, Kanada, Avstraliya, Hindiston, Gaiti, Gavayi orollariga kirib bordi. Biroq, hamma joyda u sof milliy xususiyatlarga ega bo'la boshlaydi. Rossiyada yamoqli choyshablar X-XI asrlarda paydo bo'lgan. Ko'rpalar har doim eski kiyimlardan tikilganiga qaramay, ular ma'lum darajada hashamatli edi. Axir, tabiiy materiallardan tayyorlangan kiyimlar uzoq vaqt davomida kiyilib, avloddan-avlodga o'tib kelgan.

Rossiyada quroqli choyshablar tumor hisoblangan. Ona yangi tug'ilgan chaqaloqqa o'z kiyimidan adyol tikib, uni yovuz kuchlardan himoya qiladi degan farazlar mavjud. Kelinning sepiga har doim o'zi tikgan ko'rpacha - bu baxtli nikohning kafolati deb qarashadi. O'tkan asrlarda to'y uchun har doim yamoqli choyshab tikilgan. Uning uchun kelin-kuyov, ularning qarindoshlari va do'stlarining kiyimlaridan parchalar yig'ilib, yosh oilaga yaxshilik va baxt tilar edilar. Bunday adyol talismanga aylandi va oilaviy meros sifatida meros bo'lib qoldi. Ritual qo'g'irchoqlar singari, adyol hech qachon uydan tashqariga chiqarilmagan, begonalarga ko'rsatilmagan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. K.M. G'ulomov. Amaliy san'at. – Toshkent, 2008.
2. Q.M. Abdullayeva, M.A. Maxsumova, M.H. Rahimjonova. Gazlamaga badiiy ishlov berish, kashtachilik va uni o'qitish metodikasi. (Kasb-hunar kollejlari uchun o'quv qo'llanma) – Toshkent: Voris-Nashriyot, 2012.
3. S.S. Bulatov. O'zbekiston xalq amaliy bezak san'ati. – Toshkent, 1991.
4. X.B. Muhammedova. Mehnat ta'limi darslarida o'quvchilarning xalq hunarmandchiligiga oid bilim va ko'nikmalarni shakllantirish metodikalari.
5. Б.Х. Кармынова. Очерки этнической истории южных районов Таджикистана и Узбекистана. – Москва, 1976.
6. Д.А. Фахретдинова. Декоративно-прикладное искусства Узбекистана XVIII-XIX веков. – Ташкент, 2000.
7. S.S. Bulatov. O'zbekiston xalq amaliy bezak san'ati. – Toshkent, 1991

